

FODOR ANDRÁS

Diskay Lenkéről

A generációnak, mellyel *Diskay Lenke* a művészetbe érkezett, a történelmi idő egyaránt megadta a könnyen és a nehezen érvényesülés lehetőségét. Neki az akadályokkal teli küzdelmes pálya lett osztályrésze. A háború csak tanulmányait zilálta, szaggatta meg, de a hidegháborús korszak az alkotópálya felettébb fontos kezdetét, méltó kibontakozását aknáztta alá. Ám a rajztanári robotra fogott pedagógus, a kendők festésére kényszerült gyakorló háziasszony, akinek az ötvenes években sehogy sem akart kinyílni a könyvgrafika egyetlen, érvényesülésbe segítő kiskapuja sem, nem hagyta magát. Szívós asszonyi elszántsággal, önmagára szabott igényes feladatokkal keresni kezdte a tehetség és akarat diktálta jogos helyét. Megpróbálkozott a kisgrafikával. Ex libriseket kezdett metszeni, méghozzá annyi leleménnyel, ötlettel, eredetiséggel, kedély és invenció olyan termékenységgel, hogy szinte egyik napról a másikra megújította a műfajt, külföldi és hazai díjak sorozatával igazolva a kevés-sel sokat mondásban való kivételes képességét.

A rátalálás mögött nyomban ott volt a továbbkeresés sarkalló, újat akaró ösztöne. A fekete-fehér nyomatok után mindinkább a kifejeszthető festőiség és monumentális izgatta. A motívumok hangulati sűrítésével egyidejűleg a méretek tartósságát, kiteljesítésével, belülről növesztésével kezdett foglalkozni. Művészete legnyilvánvalóbb karakterjegyeit azonban az új keretek közt is őrizni tudta: érzelmvilágának közelebbi, ősihez, a népihez, az emberközelihez kötődő csálhatatlan ösztönösségét, a formális szabványokhoz, előre gyártott klisékhez nem igazodó improvizatív bátorságát, s a feszítő szeszélyes indulatokon — a mulatságos, groteszk, vagy szenvedélyes komor megnyilvánulásokon uralkodni, törvénykezni tudó kompozíciós erejét.

Vessünk csak pillantást legkorábbi műveire, a *Dózsa-sorozat*ra. Mennyi merészség és találegonyság kellett ahhoz, hogy a mindnyájunk tudatába beültetett nagy-szerű Derkovits-metszetek után egyáltalán hozzáfogjon a témához. És lám, képes volt a tragikus történelmi, társadalmi konfliktus súlyát eredeti módon, a lineáris kitergetés helyett függőleges tagolásba sűríteni, a kaszák befele fordított hegyével a nádba, sásba szorított nép igazságkereső, bosszuló dühét érzékeltetni, egyazon motívummal a keresztesek lázadt hadát és a nagy temető „elvégeztetett”-hangulatát kifejezni. És Dózsa fején nem a szokványos tüzes korona izzik, hanem egy kocsikerék finom ábrája lebeg, melyen a szentegyházak igaz mártírnak járó földi glóriája is átsejlik, már-már a rózsablak dicsőítő hangulatát idézve.

Itt, vagy a *Kopernikusz-sorozat*ban — a tudomány előmenetelének ebben a kivételesen szép hármass allegóriájában jól megfigyelhető az ellentétes mozgások, a teremtő drámai vonalak, az ügyesen forgatott technika átgondolt játéka.

Elhangzott a művész kiskunmajsai kiállításának megnyitásán. Diskay Lenke 1924-ben Kiskundorozsmán született, tanulmányait a Képzőművészeti Főiskolán végezte. Mesterei voltak: Varga Nándor Lajos, Koffán Károly. Számátlan kiállítást rendezett itthon és külföldön. Grafikai díjakat kapott többek között a Szegedi Nyári Tárlaton, Helsingörben, a Ceglédi Osz Ex libris pályázatán stb.

Vagy mélyedjünk el a Pest-Buda egyesítésére készült színes metszetek szemléletében. Milyen természetes a két várost s a köztük levő folyót külön-külön egymás mellé tevő alapötlet, de mennyi szellemes furfang van a megoldásban, az archív térképekre emlékeztető, patinás színezésben, a Dunát összekötő ívekben, fonadékokban, melyek közt a maga szürreális módján ott van a Metró is.

A megértéstől a megértetésig vivő asszociációk Diskay Lenkénél sohasem didaktikusak, mindig a tiszta kedély, a fantázia és a festőiség szárnyán lendülnek, akár a *Repülés*, akár a *Nagy Október* mozzanatait kövessük.

Ezért jut el meggyőző közvetlenséggel, szentségtörő erőlködés nélkül olyan rendhagyó megoldásig, hogy Ady verseinek bennünk élő motívumait különböző színek, formák villanásaiként nyomtatja egymásra, hogy a *Gyerekszínház*ban, vagy a különböző tájak etnográfiai hagyományait fölelevenítő *Népszokások*ban oly könnyed elevelességgel, magyarázkodó fontoskodás nélkül talál rá mindarra, ami bennünk esendő voltában is lélek szerint igaz, amire egyébként jobb híján azt szoktuk mondani: örök emberi.

Kezdehettem volna azzal, hogy több mint három évtizede ismerem Diskay Lenke művészi útját, hogy közeli tanúja voltam sorsa gyötrelmes fázisainak, a közöny és lekicsinylés ütközői közt is áttörő győztes küzdelmeinek. De ha valahol, itt, alig harminc kilométernyire szülőföldjétől, nem illik ezzel hivalkodnom, hiszen ez a táj, ez az emberi atmoszféra adta első meghatározó, egész alkotó szemléletére kiható élményeit.

Eppen ezért, ettől a földtől kapott, s bőven kamatoztatott jussa jogán hadd kérem, fogadják szíves szeretettel mindazt, amit a kiskundorozsmai örökségből ide Kiskunmajsára visszahozott.

Szerkesztői asztal

Hetven évvel ezelőtt, 1910. május 22-én jelent meg Szegeden a *Délmagyarország* című napilap első száma. A lap, melynek egykor Juhász Gyula volt legjelentősebb publicistája, 1944-ben a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front első orgánuma lett. A főlszabados utáni első magyar napilap Révai József és Erdei Ferenc kezdeményezésére 1944. november 19-én kezdte meg

munkáját. Sok szeretettel köszöntjük laptársunkat. Szerkesztőinek és munkatársainak további jó munkát kívánunk!

*

Április 30-án ünnepélyesen kiosztották az 1980. évi SZOT-díjakat. A kiüntetést Tóth Béla írónak, lapunk szerkesztő bizottsági tagjának, a dél-magyarországi írócsoport titkárának Gáspár Sándor főtítkár adta át.